

Glücklich, Julius

O řečnících

In: Glücklich, Julius. *Nová redakce zemského zřízení království českého z posledních let před českým povstáním*. Brno: Filosofická fakulta s podporou Ministerstva školství a národní osvěty, 1936, pp. 432-437

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126594>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

bývala, že vystavice v té vsi, může krčem neb krěmy jakožto starodavní užití.

* *Nezměněn.*

O řečnících^a.

U I*.

Co se řečníkuov aneb těch, kteříž od lidí z peněz aneb z nějakých spolkuov mluví, dotýče, poněvadž v tom lidé mnozí obtížnost měli a mají, že v takových věcech, od kohož pře vedou, velikých svých užitkuov i s obtížením sirotkuov a vdov hledají a tím někteří v krátkých letech dosti znamenitých statkuov jsou nabyli: i aby taková věc mohla slušně opatřena býti a zvláště vdovy a sirotci, takto se v tom všickni vuobec opatrují, a to aby na potomní časy držáno a zachováno bylo, co se napřed jmenovaných těch lidí, jako od jiných pře vedou, dotýče.

* *Nezměněn.*

a V. Budovcem po straně v B: 58.

U II*.

Kdož z těch lidí, kteříž od jiných pře vedou a službu od nich aneb jorgelt mají, to se při tom zuostavuje, aby takové služby a jorgelty bráti mohli, kterak kdo s kým smlouvu o to má aneb potom měl by na peněžité a jmenovité summě. Než spolkův ani žádných díluov o pře žádný ten^a jorgeltník míti s žádným (od koho by při vedl anebo vésti měl) nemá buďto od těch, od kterýchž mají jorgelty, nebo od jiných, od kterýchž nemají^a. A také řečník's řečníkem, Jorgeltník s jorgeltníkem, jeden s druhým nemají žádného srozumění míti o to, jestliže by jedna strana proti druhé při obdržela, aby se o jakou summu neb o peníze spolčovati anebo děliti měli, totižto takto: obdrž kterýžkolivěk z nich při, aby oni měli se o to děliti nebo spolek míti, aby jeden řečník jako druhý měli v tom užitek. Neb jestliže by se který z nich toho dopustil, obdrž kdožkoli obdrž při, aby oni řečníci toho měli společně v mále nebo v mnoze užívati. Neb by to věc byla zřetedlná, že taková věc jest nešlechtná a že by nemohli ti řečníci spravedlivě při vésti a o ně povinnou péči míti, když by při obdržel kdo z těch anebo prosoudil to ten, čím by pře byla, a řečníci toho měli společně užití. Neb

řečníkuom na tom by nic nesešlo, když by, čímž jest pře vysoudili neb prosoudili, aby oni řečníci, jak by se koli trefilo, aby z toho užitek společně v mále nebo v mnoze měli. A protož, kteříž by se z těch řečníkův anebo který toho dopustili, mají na hrdle trestání býti.

* *Nezměněn.*

α *U rukou a po straně*: Spolkův o pře aby neměl; *doleji*: Řečníci srozumění a spolkův nemají míti. U 4.

α *V. Budovcem po straně v B*: Řečníkům s[pol]ky o pře, též řečníka z ř[ec]níkem srozumění se za[po]vídají pod hrdlem.

U III*.

Jestliže by pak který z těch řečníkuov aneb jorgeltníkuov či při vyzvěděl, a on se jemu toho dověřil, či by pře byla, a ten řečník neb jorgeltník potom proti tomu s odpornou stranou stál anebo jí radil, a to se skutečně a slušně naň pokázalo, takový každý též má na hrdle trestán býti.

* *Nezměněn.*

U III*.

Také co se dotýče těch řečníkuov, kteří od lidí pře vedou, buďto ti, ješto jorgelty mají anebo nemají a od koho při že by na se vzali anebo vzal, od kohož by jorgeltu neměl^β: tehdy, byla-li by pře o sto kop grošův českých a on to vysoudil, tehdy tomu řečníku, kterýž by tu při vyvedl a obdržel, má býti od toho, čímž by pře byla (nechtěl-li by méně vzíti) puol třetí kopy grošuov českých dáti, více od toho nebera. A tak od každého sta kop grošuov českých až do tisíce kop grošuov českých po puol třetí kopě groších českých aby bráno bylo. A byla-li by pře o větší summu nežli do tisíce kop grošuov českých, již mimo to vaje (čímž jest pře) od toho dáti svému řečníku nemá pod žádnou formou ani skrze žádného. Než chtěl-li by kdo komu dáti jakou poctu^α, jako se to trefuje, nějakou zvěřinu nebo ptáky mírně poslati a dáti aneb některou rybu aneb nějakou poctu také mírnou, a to zřídka, to se žádnému nezavírá; než spolkuov o žádnou při s tím, čímž jest pře, žádný řečník míti nemá. Pakli by se kdo mimo toto svolení a zřízení jináče zachoval a to přestoupil, má ten řečník z toho trestán býti tak, jakž by jemu to na soudu zemském aneb při jiných soudech pořádných

nalezeno bylo. Než kdož chce z dobrého přátelství od koho při věsti, toho se každému přeje.

Anobřz kteří by od chudých vdov a sirotkuov^γ, nežádaje za to daruov to učinili, upřímě takovou věc k sobě přijali pro dobré těch vdov a sirotkuov, to se každému (kdož by ten byl) schvaluje.

Než což se purkrabského soudu dotýče, od toho nemá se tak mnoho bráti^a jako od jiných souduov, jakž se svrchu píše, a to proto, poněvadž více těch při bývá, že se k pečetem přiznávají, nežli odpory jaké mezi sebou drží. Než kdož by před soudy zřízenými při vedl o nárek cti nebo o hrdlo, od té každé pře muože dáno býti až do desíti kop grošuov českých tomu řečníku, kterýž by tu při vyvedl. Než který by vyvesti nemohl, tehdy za jeho práci aby jemu dáno bylo až do pěti kop grošův českých. A kdož by z slov hánlivých při obdržel, od toho řečníku jedna kopa grošuov českých. A kdož by pych obdržel, tehdy tomu řečníku aby bylo dáno půl kopy grošuov českých. A kdož by vajtrznost též obdržel, aby tomu řečníku dáno bylo dvě kopě grošuov českých.

* *Nezměněn.*

^a *Ť rukou a po straně: Pocta.*

^b *Ť rukou a po straně: U 2.*

^a *Nahoře v tisku 1564 nad nápisem sřiznutím při nové vazbě v B zmizel první řádek přispisku V. Budovce (první jeho slova snad sněla: Za 100 kop grošů). Druhý zní: ale při ouřadu purgrabském mñněji.*

^β *V. Budovcem po straně v B: Stipendia procuratorum in pecuniariis (za slovem stipendia přeškrtnuta slova, jeť pro přeškrtnutí jsou nečitelná).*

^γ *V. Budovcem po straně v B: Tak by nejvyšší plat řečník[a] o peníze byl 50 kop, ale bojím se, že tyto esculenta et poculenta quondam magna stipendia superant.*

U V.

Také řečníci i jiní, kteří před soudy mluví, všecku poctivost a uctivost před soudem zemským i před jinými soudy tohoto království zachovati mají^a ani^b jedni druhých dotýkati a k hněvu vzbuzovati zoumysla nemají^c. Pakli by se kdo toho dopustil a z toho vystoupil, veť by to tomu každému^d mělo obráceno býti, to buď při rozvážení soudu zemského aneb těch soudců, při kterémž by se ta věc soudu tohoto království zběhla.

^a a mimo potřebu pře více zbytečně aby nemluvíli *škrtnuto v A i v B, při čemž opominuto proměnění další* dotýkali a vzbuzovali v dotýkati a vzbuzovati.

^b ani v *A* proměněno v *a*.

^c nemají přidáno v *A* i v *B*.

^d (kdož by se toho dopustil) *škrtnuto* v *A* i v *B*.

U V. [*A* i *B* novg.]

Pod touto quotou a artykulem položí se tento:

A který by koliv z řečníkuov anebo z těch, kteří před soudy pře vedou zbytečným rozšiřováním a opakováním řečí jednostejných, nicméně i příkladuov, vejpovědi aneb nálezuov, an se k takovým rozepřem nic netrefují; a kdyby se i trefovaly, jakou platnost a podobenství nesly, těch k jedné obzvláštní příčině přes dva nebo tři ukazováním je čísti dadouc obšírně, zbytečně a bezpotřebně vykládaje, zřízení zemské mimo jeho vlastní smysl natahujíc, jemu sám svůj obzvláštní rozum dáváje, tak tím v jedné anebo^a více dotčených příčinách namále nebo namnoze zbytečně soud zaneprázdnil, vejpovědi aneb^a nálezu průtah učinil, ten každý aby pro ten jedenkaždý výstupek tolikrát, kolikrát by se toho dopustil, pokuty deset kop gr. čes. dal, a soudcové soudu toho budou povinni ihned jemu místo položití^b; z kterého místa aby nescházel a neodcházel dotud, dokudž by té pokuty propadené nedal a nezaplatil. Také soudcové jednogokaždého soudu mají to skrze jisté osoby k tomu nařízené opatřiti, aby takové pokuty zouplna přijímány a pořádně do obzvláštních rejster zapisovány a poznamenány byly tak, aby při budoucím sněmu stavuom tohoto království rejstra i peníze pořádně odvedeny byly. A takové peníze^c podlé vyměření a snešení stavův na špitály, almužny^d a chudé lidi a na nic jiného obráceny a vynaloženy býti mají; bude-li pak od kterého soudu kterému z dotčených osob, jenž by se téhož vejestupku, jakž se svrchu píše, dopustil neb dopustili, pro jeho přečinění co víceji mimo tu^e pokutu vyměřeno, to tolikéž podniknouti bude povinen a povinni budou.

Nicméně, jakž^f jest starosta komorníci na stavy vznesl, že by řečníci nečasné půhony k soudu dodávali a brali, tak že komorníci dodáváním půhonuov postačiti nemohou a tudy od lidí nemalé nařikání se děje: protož stavové o tom, aby tíž řečníci časné takové půhony ouřadu^g dodávali, vyměřovati ráčí¹.

O řečnících a pokutě pro zbytečné pře prodlužování; tíž aby časné půhony k ouřadům dodávali a na svých službách podlé zřízení zemského přestávali. Sněm léta 1596.

O neodjímání
prokurátorův.
Sněm
léta 1610h.

Tolikéž^a aby žádný, majíce s druhým rozepři, mimo dva z prokurátorův k té při neužíval, a byť pak kdo buď z nejvyšších ouředníkův a soudcův zemských anebo obce víceji než-li dvěom prokurátoruom jorgelty platil neb je sobě k svým věcem zamluvené měl, však mimo vejš oznámené dva jiní, jenž by s ním o tůž věc v radě nebyli, budou se moci druhé straně propůjčiti. A kteří by se proti nejvyšším ouředníkúom, soudcuom zemským a radám J. Mt. král.ⁱ jiným obyvateluom, stavuom tohoto království propůjčovali, nemá se proto na nich žádným způsobem vymstíváno^j býti. A jestliže by J. Mt. král.^k kterého z prokurátorův k své službě potřebovati ráčil a on před tím komu z obyvateluov tohoto království v které při sloužil a s nimi v radě byl, ten má a bude povinen přece touž rozepři vésti a dovésti.

^a nebo *A a sněm 1596.*

^b uložiti *sněm 1596.*

^c pořádně odvedeny byly. A takové peníze *doplň. ze sněmu 1596.*

^d almužnu *sněm 1596.*

^e tuto *sněm 1596.*

^f jakož *sněm 1596.*

^g k ouřadu *sněm 1596.*

^h 1510 *A i B omylem.*

ⁱ císa. *sněm 1610.*

^j vymstíváno, *sněm 1610.*

^k císa. *sněm 1610.*

¹ *Až potud převzato s artykule O řečnicích sněmu 1596 (drž. v středu po neděli, jeně slove Devítník a zavř. v středu po neděli Reminiscere — 14./2—13./3.), s vynecháním úvodních vět. Jakož se od drahných let při všech pořádných soudech vyšších i městských v království tomto českém to vskutku nachází, že řečnici a ti lidé, kteříž od lidí pře jich na soudech vedou, zbytečným rozšiřováním řeči... Viz Sněmy české IX, str. 269.*

² *Odtud až do konce vše přejato z artykule sněmu 1610 O rovnosti práva a neodjímání prokurátorův, jen opět úvodní věty artykule vynechány. Viz tištěné artykule sněmu 1610, str. LIII. Vynechané zdůvodnění zní: A jakož jsou také některé osoby z stavův tohoto království při tomto sněmě to přednášely, že když jsou někteří z nich s některými z prostředku nejvyšších panův ouředníkův a soudcův zemských rozepře soudné měli, že jsou k tomu prokurátorův užiti nemohli, nýbrž i ti, jimž jsou jorgelty dávali, že skrze poručení jim odjímání bývali: I na tom jest se J. Mt. císa. s stavy tohoto království sněsti ráčil, aby žádný, majíce...*

U VI*.

Na sněmu obecním, kterýž držán byl na hradě pražském léta etc. MDXLV v pondělí po Nanebevzetí Panny Marie¹, jest zřízeno:

Kteříž^a před soudy mluví a od lidí při vedou^b, ti aby byli lidé dobří a na poctivosti zachovali a žádného aby před soudy ani svědomí lidských pod žádným vymyšleným obyčejem nedotýkali, leč by koho chtěli v čem světle nařknouti. A při zomysla bez vůle stran aby neodkládali, lidí nezavazovali, aby se bez nich nesmlouvali. Pakli by se kdo z nich toho čehožkoli dopustil, tehdy aby dostatečně trestán byl a před soudy aby více nemluvil. A také se při tom při všem, jakž předešle o nich zřízením zemským dotčeným vyměřeno jest, zachovali.

* *Přes sněmy uvedené sub a a b celý artykul v B škrtnut.*

^a Což se řečníkův dotýče škrtnuto v B před tím.

^b a od lidí při vedou připsáno v B rukou β.

¹ 17./8. — viz *Sněmy české I, str. 634.*

U VII*.

Jakož někdy řečníci mnoho na se při berou u několika souduov, i v tom ať se tak opatrují pro jeden soud, aby u druhého nic neobmeškali; neb žádný soud tohoto království není povinen na ně čekati a z povinnosti nemá. A protož jestliže by koho v tom obmeškali, to by jejich vina byla; a chtěl-li by kdo o to k kterému z nich hleděti podlé práva, kohož by se ta věc dotýkala, to se žádnému z těch (číž by v tom při týž řečník obmeškal) nezavírá.

* *Nezměněn.*

Smlouva krále J. Mti. s stavy tohoto království o kovy učiněná.

V I*.

My, Ferdinand z Boží milosti římský král, po všecky časy rozmnožitel říše, a uherský, český, dalmátský, charvátský etc. král, infant v Hispaný, arcikníže rakouské a markhrabě moravské, lucemburské a slézké kníže a lužický markhrabě etc., oznamujem tímto listem všem: Jakož jsme na tento čas, seznavše toho hodné příčiny pro dobré Naše a obyvatelnuov království českého, sněm obecní na hradě pražském druhý pondělí v postě léta datum listu¹ tohoto položití a rozepsati ráčili. Na kterémžto sněmu mezi jiným obecného dobrého jednáním od stavuov království českého panského a rytířského, také od Pražan, věrných Našich milých, prosba a žádost na Nás vzložena, abychom na jich věrné pö-